

Pantalle|s

CRÒNICA DE RODATGE 'La mort de Lluís XIV', darrera pel·lícula d'Albert Serra, amb Jean-Pierre Léaud com a protagonista, es troba en fase de muntatge. L'escriptor Vicenç Altaió va assistir al secretíssim rodatge a Hautefort, a l'octubre, i va intervenir en algunes de les seqüències. També va escriure aquesta crònica

La mort de l'actor Sol

VICENÇ ALTAIÓ

L'endemà. Els actors s'han llevat quan encara era de nit, a dos quarts de set del matí, i una assistent els recull per portar-los fins al castell d'Hautefort, on es trobaran amb la maquilladora, els perruquers i vestuari; a dalt, els tècnics de llum i de so preparen els detalls tècnics amb l'Albert Serra, lligant-ho tot amb les tres càmeres, dues per a primers plans i una de general. Avui està previst que es treballi des de les set del matí fins a les set del vespre. Com que jo no tinc cap de les tres escenes preestablertes del dia, em quedo, com sempre que puc, al llit, on estiro les idees, i miro de no sortir-ne mai abans de les nou. Són les meves hores d'escalfament, d'anar d'aquí cap allà, de vagarejar i d'escriure sense teclejar res, sense escriure. A vegades queda fixat, d'altres s'esborra amb l'escalfor de l'estat hipnagògic.

Per a avui no tinc cap paper prefixat. Sé, d'antuvi, que el Serra em demanarà una acció. Veurem, he de mantenir-me indiferent i assossegat, a punt. Si manifesto desig o neguit pel que he de fer, en Serra em baldrà. Té una manera de fer provocativa, i combat el que la psicologia afegeix de retòrica a l'esperit, fins que tot sigui autèntic. Desmunta les idees, la recitació, l'acadèmia. Però quina idea tenim del que passava a Versalles? Penso en el paper que hauria de fer. Performance, sí; fora de guió, sí. Però preparació mental i un mínim de guió per tal que tot rutlli i no hi hagi cap disbarat històric ni de personalitat. Res pitjor que cometre errors davant la més alta exigència intel·lectual. La resta, buidar la retòrica. O és que el Rei Sol no és una prova de realitat?

A les onze m'han vingut a recollir. En arribar a la gran sala, que devia ser la sala d'armes del castell, veig en visió oberta que tots els actors ja estan a punt. Des de ben d'hora havien estat preparant-los: empolainant-los i pentinant les perruques. Estan en espera. Just a l'entrada, m'he trobat una dona major d'edat amb una distinció superior. N'he besat la mà: Irene,

Sobre aquestes línies, i a la dreta, imatges dels actors, i no actors, als espais de

rodatge del castell d'Hautefort (França). A dalt, a la dreta, el director Albert

Serra conversant, durant el rodatge, amb l'actor Jean-Pierre Léaud en la seqüència

en què Lluís XIV és al llit de mort
HARILAY RABENJ

m'ha dit. He elogiat la seva categoria en el port i en el posat que, sense conèixer-la, desprenia. Una alta bondat. Després vaig saber que es tractava d'Irene Silvagni. Ha vingut a saludar-me d'immediat la Brigitte, la companya d'en Jean-Pierre, amb qui vaig familiaritzar només d'arribar. El seu estil 'dona que estossega sempre' m'atrau, al darrere hi ha una dona amb fermesa, una professora de filosofia, esclar. Fa vint anys que és la companya de Jean-Pierre Léaud. Ell, que estava fent repetició de text amb el seu assistent tothora, Bernard Berlin, em mirava per damunt del guió. He notat que, malgrat que sempre està tancat i concentrat amb el seu personatge, movent la llengua del seu personatge dins la boca del seu altre cos, tenia ganes que m'hi atansés. No l'hagués molestet. Ens hem donat la mà, i l'ha retinguda amb gran escalf, com agraït per l'escena que havia interpretat ahir per a ell, que jeia al llit, morint-se.

"Quan vaig entrar a l'habitació del rei, segur de mi mateix, i vaig passar per entre els doctors de la Universitat de París per arribar fins al teu davant, vaig sentir una autèntica emoció que m'inflava el cos. Era davant del rei, un monarca de veritat, sense representació, i tot i que no sóc gens monàrquic, em vaig quedar emocionat per la grandesa humana que irradiaves a pesar de la malaltia; i era també davant de l'actor que havia vist en tantes i tantes pel·lícules de la meua tria. Se'm barrejava el nen d'*Els 400 cops* amb el rei vell. La història i el cinema vist, tot amb el temps present en temps real. I tot, aliè al que allí s'estava rodant". Léaud em somreia suau. Sempre estàvem representant. Si hagués estat en una altra pel·li de les que fa en Serra amb l'estil Andergraun allò s'hagués filmat. El foradecamp.

El dia abans havíem rodat quatre vegades la mateixa escena des de punts de vista i d'acció diferents. Amb aquest material, en Serra podrà muntar el film. Aquesta vegada no regna el sistema caòtic, un 90%

MONTSE TRIOLA

és producció i mètode Capricci, però el Serra està en tot en la direcció. La producció mana el calendari, però el que s'hi viu dins i com és Serra. Serà una pel·lícula que tindrà un gran acolliment. Després que el Serra hagi criticat del dret i del revés els actors, i que ara agafi actors, inflarà encara més el personal. La metàfora és brillant: l'actor per excel·lència de la *nouvelle vague* es mor i morint es mor el Rei Sol, o al revés. L'actor estèticament més absolutista dels Godard i Truffaut mor el Rei. Vindrà, després, la revolució que, de fet, ja ha vingut en el cinema amb el mètode Serra. Com abans ho havia estat amb Godard.

Des de l'estiu a Cadaqués que el Serra em deia que em passaria el guió. Mai no me'l va passar. Quan vaig arribar pel film, a l'hotel on s'allotjava, em va dir que més tard em passaria el guió. La Montse Triola m'anava demanant si ja m'havia llegit el guió i estudiat el text. Finalment, em va passar un totxo de centenars de pàgines i em va marcar l'escena històrica on el relator del rei, Saint-Simon, documentava en una sola línia que, morint-se el monarca, havien deixat entrar diferents supersticiosos i personatges populars entre els quals Le Brun. Tot i així, vaig aprendre que el rei tenia gangrena i que el metge de la cort havia cregut tot el temps que es tractava d'una ciàtica. El dia abans, dissabte, només arribar, vaig procurar llegir com si res l'escena que el Serra havia guionitzat. Vaig fer-ne una lectura en diagonal i fotogràfica. D'autèntic espia. Havia de sofrir d'ignorància, però com un espia autèntic havia de saber de què anava. Amb en Serra sempre juguem, un joc d'adults. Un joc pur i radical, ple de desitjos i enganys. Jo crec que amb el Serra m'hi entenc de meravella perquè som uns grans amants en el joc *celibetari* que és l'autèntic joc intel·lectual. I juguem fort. Ell és un gran jugador d'escacs i un gran coneixedor de la tàctica i l'estratègia militar. Jo només nedo però m'he mogut bé entre el món de la política quan juguen a la cultura, jo que només he après de la subversió espiritual i de l'avantguarda. Com ell, al mig de la gran indústria que és el cinema. Lletaferits!

El diumenge, que era dia de festa, vaig tenir unes hores tontes a l'habitació. Al costat, Léaud, la seva dona Brigitte i el jove assistent Bernard Belin dormien. Uns quilòmetres enllà, el Serra i tot l'equip de rodatge dormia, rebentats d'una setmana de dotze hores de >

les frases

Si mostro desig o neguit pel que he de fer, en Serra em baldarà. Té una manera de fer provocativa, i combat el que la psicologia afegeix de retòrica a l'espirit, fins que tot sigui autèntic.

Immediatament ha vingut a saludar-me la Brigitte, la companya de Jean-Pierre Léaud, amb qui vaig familiaritzar només d'arribar. El seu estil 'dona que sempre tus' m'atreu, darrere hi ha una dona amb fermesa, una professora de filosofia, esclar.

La metàfora és brillant: l'actor per excel·lència de la 'nouvelle vague' es mor i morint es mor el Rei Sol.

Al castell on es rodava el film havia nascut Marie d'Hautefort (1616-1691), una jove rossa i de gran bellesa anomenada Aurore, un astre de la cort de França que havia estat el gran amor de Lluís XIV. Ja ho tenia: ella era el fantasma.

> treball diàries. No tenia res a fer i el magnífic paisatge era preciós, sense conflicte, com un camp de golf.

No tenia res a fer. En aquelles circumstàncies no podia fer altra cosa que deixar passar el temps, cosa impossible per a un escriptor que passa moltes hores assegut, o llegir. Com faig sempre. Em vaig acostar dues revistes que dormien prop del televisor apagat, que no havia encès ni encendria mai, amb absoluta indiferència per un moble tan inútil. Sobtadament, a les revistes de turisme i publicitat regional vaig descobrir que al castell on es rodava la pel·lícula havia nascut Marie d'Hautefort (1616-1691), una jove rossa i de gran bellesa anomenada Aurore, un astre de la cort de França que havia estat el gran amor de Lluís XIV, quan era petit. Ja ho tenia: ella era el fantasma, la malaltia i la curació, ella era en la ment del rei i ningú no ho sabia. Ja tenia l'argument per al meu personatge:

“En arrivant à Paris après avoir laissé Marseille, j'ai appris que le roi est malade.

Le chaos règne dehors: les mots ont perdu l'organisation du monde que vous souteniez. Son Altesse est le centre de notre géométrie universelle. Et c'est pour cela que je suis venu la soigner.

Tout d'abord, vous avez une image fixe entre les yeux. Il faudra que l'image bouge. Et l'aurore reviendra, comme le soleil.

Le désir chante dans votre corps malade. Avec la chaleur, les humidités de votre cerveau s'évaporent et les images se fixent.

Je vous ai apporté un distillat. Un élixir qui vient de très loin, de l'alchimie.”

Em va sortir a raig. Seria el meu regal a Léaud i a Serra. I així va ser. Vam girar la situació i vam afegir al contingut de l'elixir la sang de toro, que fixava el guió, i de semen, que va suggerir un dels doctors no actors del poble, i greixos de granota. El Serra va remarcar que digués també que no hi havíem afegit, malgrat que formava part del compost, trossos de cervell que els anglesos tenien per costum d'incloure. Amb tot aquest material, en Serra podrà muntar l'escena. És exactament el que volia i vol. Ja ho té! Deu gotes d'elixir amb vi d'Alacant, a les onze del matí i a les quatre de la tarda: “À la vie ou à la mort!”.

No tinc el favor ni he fet l'aprenentatge de poder retenir de memòria el que acabo de llegir, però sí el de comprendre, de contextualitzar i estendre el sentit a través d'al·legories. Parteixo del que està escrit per escriure de nou, tot esborrat: dir de bell nou. És així que he après a ser capaç de moure'm entre no actors que fan d'actors i d'actors que fan de no actors, i sortir-me'n, tant d'una situació com

de la contrària, enmig d'una dialèctica clàssica, i sortir-ne amb bona fi. Poc m'importa que es parteixi d'un guió, que ha de ser i és al cap de l'escriptor, en aquest cas el director, ni que la improvisació tapi una incapacitat. Només vull oferir material que el Serra pugui retreballar, deixant-lo net o redoblant, com si ell fos el Joyce del meu llenguatge.

A punt per a la segona performance, vaig pujar a dalt per si em reclamaven. Entre les càmeres i els fums, en preparació, vaig topar amb Patrick d'Assunção, sempre a punt, que d'ençà del seu paperot a *L'inconnu du lac* no para de ser reclamat. Em va confessar que es deia per poder treballar amb el Serra. Com l'Olivier Cadot, poeta radi-

massa negra, la gangrena! De cop, tot eren corredisses amunt i avall de les assistents i la maquilladora. El Serra dels detalls, el Serra de la veritat, havia esclatat i ho sacrificava tot per unes pinzellades de més. Aquesta és la grandesa. S'ha d'aturar la màquina, l'economia, el món. Jo em deia que sí: Fins que la cama faci pudor. Això és el cine. Fins que la cama malalta del rei, morta, puti a carn morta.

La Montse Triola aquesta vegada prova de temperar el Serra. Li diu, ben dit, i amb fermesa de productora i de companya, que ell ha d'explicar el que vol... que cadascú es fa la seva idea... que així van els tècnics. Té raó, em dic. I al cap d'un moment el Serra ve cap a mi i me l'endinya: “Tota la vida tu i jo

cal com jo, i gran cinèfil. Vaig fer una amistat que serà perdurable i que posarem a prova en lectures compartides com trobadors del segle XXI, sense *lumière* i molts sons. Com el Marc Susini. Tots van manifestar-me les ganes de poder treballar amb en Serra i van reconèixer que apreciaven molt *Histoire de ma mort*. Érem com una *troupe*, semblava que feia anys que ens coneixíem i vivíem i treballàvem plegats. A dalt, però, hi havia un gran enrenou. Tot estava a punt, els llums, el so, la taula i els objectes que mai no veuria l'ull de la càmera més que de lluny. Havia comentat pocs segons abans al Serra que les sedes i els velluts es corporitzarien al film com els mots i els adjectius en la novel·la *Fortuny* de Pere Gimferrer. Léaud havia arribat i s'havia estirat al llit. Va esclatar la bomba. El Serra va udolar: “Massa negra”. La cama del rei,

lluïtant per la incomunicació”. I de cop vaig veure els nostres: Miró i Dalí, Brossa i Perejaume. Nosaltres en la fila de l'avantguarda pairal catalana. Fins que solucionat el problema amb eficàcia, mig de pintura impressionista mig de pintura punk, l'escena es fa una vegada i una altra, ara Léaud Sol gemegant més fort, ara gens, quan fan talls a la cama morta del rei. La gangrena avança irremeiablement. “Que la tallin”, crida, vençut, el rei. Mentre, a la quarta repetició, percebo com l'Artur deixa la màquina rodant automàticament, s'acosta al Serra i li diu a boca d'orella: “Falta caos”. Serra el correspon: “No serveix de res la incomunicació”. Flip! Quina diana. La raó sintàctica francesa és feta d'un ordre natural. Mentre que pel mètode Andergraun el normal era el caos natural. Abans que no s'hagués acabat l'horari reglamentat vam fer la perfor-

La Virreina Centre de la Imatge presenta, el proper 16 de desembre a les 19 h, l'exposició Catalunya a Venècia. Singularitat, un projecte d'Albert Serra commissariat per Chus Martínez i que aquest any ha representat Catalunya a la Biennal d'Art de Venècia

mance, vam sortir de mare, com és propi de l'estil Andergraun fins ara, i sempre en culminació. Obres mestres.

Aquest film està fet un 90% pel mètode Capricci i un 10% pel mètode Andergraun, i al final es veurà pel resultat que és un film 100% Serra.

Mentrestant, enmig de l'aïllament del castell d'Hautefort, ens arriba la notícia de la mort de Chantal Akerman. No ha mort el rei, ni l'actor. Ha mort la directora. Quan estic sopant amb el productor i els actors, Serra envia un SMS a Therry. “És veritat que Akerman s'ha suïcidat?”.

Tot això em va venir al cap, rebobinant, mentre pujava les escales que segles abans havien baixat

VICENÇ ALTAIÓ

Poeta, articulista i gestor cultural (va ser director del KRTU i de l'Arts Santa Mònica), va interpretar Giacomo Casanova a la pel·lícula 'Història de la meua mort' (Albert Serra, 2013). A 'La mort de Lluís XIV' interpreta Le Brun, un metge empíric, segons Saint-Simon. A la imatge, la trobada entre Jean-Pierre Léaud i Vicenç Altaió

ROSA THARRATS

per entrar en combat el poeta trobadoresc Bertrand de Born i el seu germà Contastin al castell d'Hautefort. Em vaig prometre que al tren de tornada llegiria els versos del trobador. Vestit de Le Brun, vaig anar a la botiga del castell i entremig dels turistes, que compraven subproductes estil soldats de goma com qui compra una entrada pel cinema, em vaig interessar per si tenien versos del nostre poeta. I, a preu regalat, vaig poder comprar les actes d'un simposi que li van dedicar. Sóc fanàtic dels trens, són l'única biblioteca pública a què estic abonat: Bertrand de Born, Giraut de Borneil, Arnaud de Mureuil, Arnaud Daniel, Aimerich de Salart, Giraut de Salignac, Elias Cairel. La lectura no mata l'escriptura. El cinema no mata la història. Història i literatura per convertir el cinema en l'escriptura de l'autor i dels actors, i en la nostra lectura. |